

գաղափարն է որ կը թեւածէ: Ինչ զմայ-
լելի է բացատրութիւնը շարականին երբ
կ'ըսէ. «Լոյս ի լուսոյ, առաջին լոյս»:
Յիշենք ներսէս Շնորհալի մեծ հայրապե-
տին «Առաւօտ լուսոյն»: Աստուածային
էութեան և լոյսի գաղափարը թերեւս ոչ
մէկ ժողովուրդ այսօր և այսպէս պաշ-
տամունքի վերածած է: Լոյսի այդ վսեմ
գաղափարն է, որ հայ ժողովուրդը կը
ներդնէ իր մաղթանքներուն, օրհնէնք-
ներուն և ողջոյններուն, և անէծքներուն
մէջն անգամ: Հայ մարդը իր աշխատան-
քային օրը կ'ողջունէ «բարի լոյս» մաղ-
թելով բոլոր անոնց՝ որոնց կը հանդիպի
իր ճամբուն վրայ: Իր երգումներուն մէջ
իսկ անիկա արեւը վկայ կը կանչէ. «Արեւս
վկայ»: Իսկ երբ իր մեռելները հողին կը
յանձնէ, ան երկնազածութեամբ ու հա-
ւատքով կը մաղթէ. «Լոյս իջնէ գերեզ-
մանիդ», կամ՝ «Աստուած հողին լուսա-
ւորէ»:

Տեսնունդառաջի տօնին, հայ ժողո-
վուրդը պէտք է իր հոգիին մէջ աւելի
ամրացնէ լոյսի այս վսեմ գաղափարը և
ինքն ալ յաւերժապէս ձգտի լոյսին, ինչ-
պէս ձգտած է իր գոյութեան բոլոր դա-
րերուն՝ լոյս փնտռելով, երբ դաժան
խաւար էր իր շուրջը:

Հայ ժողովուրդ, ապրէ՛ այդ լոյսով
և ձգտէ՛ միշտ այդ լոյսին: Այդպէս կը
հրամայէ քեզ Հայաստանեայց եկեղեցին,
այդպէս կը հրամայեն քեզ քու դարաւոր
աւանդութիւններդ:

ՏԻՐԱՅՐ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

Պուրե

ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

• Երանի ողորմածաց, զի նոս
ողորմութիւն գտցեն (ՄԱՅԹ., Ե. 7)

Առջի տարի (1977) լրացաւ հազար-
ամեակը մահուան Բագրատունեաց Հարս-
տութեան: Թագաւորներէն Աշոտ Գ. ի, «Ո-
ղորմած» մակդիրով անցած պատմութեան
էջերուն:

Ողորմիլ կը նշանակէ կարեկցիլ, գթալ
և ուստի օգնութեան փութալ ակարին ու
զրկեալին, օգնութեան ձեռք կարկառել
բախտէն մեղմէ նուազ նպաստաւորուած
անհատներուն:

Առաքինութիւնները ինչպէս մոլու-
թիւնները տարբեր կշիռ և հանգամանք
կը ստանան երբ երեւին հասարակ մահա-
նացուներու՝ և տարբեր կշիռ և հանգա-
մանք՝ երբ յայտնուին մարդկութեան ճա-
կատագիրը վարելու կոչուած կամ բարձր
ու պատասխանատու պաշտօնի տիրացած
անհատներու մօտ: Հասարակ մարդերը,
առաւել կամ նուազ չափով, միշտ ալ
բռնուած են մեծերուն նմանելու, զանոնք
ընդօրինակելու ունակութենէն: Որմէ
կարելի է հետեցնել թէ որքա՞ն վարակիչ
կը դառնայ և օրհնութեան ազդէր՝ առա-
քինութիւն մը՝ որ կը փայլի «մեծ» (մարդ-
կային ալ չափանիշով) մարդերու մօտ:
Եւ, փոխադարձաբար, որքա՞ն աղիտաբեր
ու փորձանաւոր կը դառնայ մոլութիւնը՝
երբ կը յայտնուի այդպիսիներու մօտ:
Մանաւանդ երբ անդրադառնանք թէ «մեծ»
մարդեր շատ աւելի հնարաւորութիւնը
ունին իրենց սրտերէն բխած բարիքը
հասցնելու զանգուածներուն և կամ իրենց
մտքին յղացած սև ծրագիրները գործա-
դրութեան դնելու նոյն այդ զանգուած-
ներու չարիքին հաշուոյն:

Շատ տեղին է հոս յիշիլ Յոյն մեծ
իմաստասէրին դարերէն եկող խօսքը.
«Լաւագոյն է քաղաքի մը համար կառա-
վարուիլ բարի մարդու մը կողմէ քան
թէ բարի օրէնքներով»:

* *

Ոլորմութիւն կամ ոգորմածութիւն բառին կարելի է հանդիպել յաճախակիօրէն Հին թէ՛ Նոր Ուխտի մէջ. ինչպէս նաեւ մեր եկեղեցւոյ ժամագրքի շատ մը էջերուն վրայ: Հին Ուխտի մէջ եհովա կը պատգամէ. «Ողորմութիւն կամիմ և ոչ զոհ», ողորմած ու զթած հոգի մը գերադասելով զոհամատոյց ու ծիսապաշտօնին պահանջներէ մը: Իսկ Նոր Ուխտի մէջ, Քրիստոս իր լերան քարոզի երանիներէն բաժին կը հանէ նաեւ ողորմածներուն. «Երանի ողորմածաց, զի նոքա ողորմութիւն գտցեն»: Ս. Պատարագի ընթացքին ամենէն շատ կրկնուած առութիւնն է Տէր ողորմեա (Քիւրիէ ելիյոսի), սկսեալ անկէ՝ ուր խոստովանալորը Տիրոջ ողորմութիւնը կը հայցէ պատարագիչին համար, և շարունակուելով մինչև «Տէր ողորմեա»-յի սրտառուչ երգեցողութիւնը, որ յառաւել է միայն Հայոց եկեղեցւոյ Ս. Պատարագի խորհուրդին և զոր անբան երկիւղածութեամբ ու սրտարուխ քերականութեամբ է երգած մեր ժողովուրդը իր պատմութեան արիւնոտ դարերն ի վեր, այդ աղօթքին միջոցաւ կատարելով ընդհանրապէս իր մերձաւոր ու հիւանդ սիրելիներուն բժշկութեան համար իր աղերսախառն պաղատանքները:

Իսկ ժամերգութեան այլ բաժիններուն մէջ Քրիստոսի արուած ստորագիւտներուն անդրանիկ տեղը գրաւած է ան. «Ողորմած, զթած, ճշմարիտ, սուրբ, մեծի յարութեանն...», «Բազում ողորմ Աստուած», և այլն: Իսկ ննջեցեալը հոգի իջեցնելու պահուն, զԱստուած կը կոչենք միայն «Ողորմած» ստորագիւտով: Նաեւ «Փառք ի բարձունս»-ի առին, Աստուծոյ ողորմութեան յաւիտենական ըլլալու մասին է որ շնչաւ կը դրուի:

Դաւիթ մարգարէն իր սաղմոսներուն մէջ ստեղծ կ'անդրադառնայ Տիրոջ ողորմածութեան: Նշանաւոր է մանուկաւ Մ. Սաղմոսը, որով Ոսնայութեան արարողութեան բացումը կը կատարուի մեր եկեղեցւոյ մէջ և որ կը սկսի «Ողորմեա ինձ Աստուած, ըստ մեծի ողորմութեան քում» բառերով: «Ողորմութիւն Տեառն յաւիտենական յաւիտենից ի վերայ երկիւղածաց իւրոց», և ըն. և ըն.:

* *

Ուրախ առնչութիւն մը գոյ է ընդմէջ Սասուն-ժարդ և ժարդ-ժարդ յարաբերութիւններուն: Այդ բացայայտօրէն կ'երևի Տէրունական աղօթքին մէջ, ուր մեր յանցանքներուն համար Տիրոջմէ ստանալիք ներսեմը պայմանաւորուած է մեր ընկեր տարածներուն հանդէպ մեր ցուցարեւած ներողամտութեամբ: Նոյնն է պարագան միւս ալ առաքինութիւններուն: Երբ մենք չենք ողորմիր մեր նմաններուն, ինչպէ՞ս իրաւունք ունենանք ակնկալելու որ մեր երկնաւոր Հայրը ողորմի մեզի: Երբ առաջին պարագային անոնք գտնուին հաշտ ու բարեւք ընթացքի մէջ, կարելի է հետեցնել թէ նոյնն են անոնք իրկորդ պարագային ալ, և փոխադարձաբար: Որովհետեւ ներողամտութիւնը կը ըլխի ողորմութենէն: Իր պարտապանին հանդէպ անողորմ գտնուող չար ծառային առակը (Մատթ., ԺԲ. 23-34) ծանօթ է բոլորին:

Հայ ժողովուրդը իր դարաւոր և տառապալից պատմութեան ընթացքին ունեցած է «աշխարհակալ» և «մեծ» տիտղոսաւած և աշխարհիկ փառքեր նստածած գահակալներ: Բայց Աշտ երբորդը միակն է որ քրիստոնէական առաքինութիւն մը յառկանշող մակդիրով անցած և անմահացած է պատմութեան էջերուն մէջ: Կ'ըսեն թէ սեղան չէր նստեր առանց սեղանակից ունենալու չքաւոր կամ տնանկ անհատ մը: (Կ'արժէ հոս յիշել թէ նոյն Ողորմած մակդիրը տրուած է նաեւ Աղեքսանդրիոյ Հայրապետներէն մէկուն, Բազմահաննէս անուամբ — John the Almoner:)

Անողորմ ու անգութ անհատը պատահաւ մըն է իր անձին և իր շրջանակին համար: Այդպիսին շատ դիւրաւ կրնայ խրիլ ծոցը այլապէս մոլութիւններու, հասնելով մինչև արիւնահեղութիւն: Սակայն ողորմած անհատը բարիք մըն է և օրհնութիւն մը իր շրջապատին մէջ, ու աւելին՝ շարունակողը Քրիստոսի առաքելութեան, Անոր միշտ հետեող, Անոր քուած ճանապարհէն ընթացող, հոն իր երջանկութիւնը որոնող ու մանուկաւ գոյն գտնող երանելի արարած մը:

Իմաստութիւնը ունենանք ուրեմն ըլլալու ողորմած անհատներ, արժանի ըլլալու համար Տիրոջ յաւիտենական ողորմութեան:

Գ. Ճ.